Iluze o srovnatelnosti[#]

(Diskuse k článku: COLE, Vicky – BRANSON, Joël – BREESCH, Diane: *The Illusion of Comparable European IFRS Financial Statements, Beliefs of Auditors, Analysts and Other Users. Accounting and Management Information Systems*, 2011, roč. 10, č. 2, s. 106-134.)

Libuše Müllerová*

Motto:

Když dva dělají totéž, není to totéž

Mladí výzkumníci z bruselské university provedli průzkum týkající se srovnatelnosti účetních závěrek účetních jednotek v Evropské unii sestavených podle mezinárodních standardů účetního výkaznictví poté, co EU přijala implementaci IFRS pro konsolidované účetní závěrky od roku 2005. Do té doby se sestavování účetních závěrek v zemích EU řídilo evropskými směrnicemi, které však umožňovaly používání různých národních účetních zásad vycházejících z odlišných tradic v jednotlivých zemích. Přijetí IFRS mělo tuto skutečnost změnit a cílem tohoto kroku mělo být zajištění srovnatelnosti účetních závěrek. Uvedená studie ukazuje, že tomu tak zdaleka není.

Výzkum se opírá o výsledky ankety, která oslovila 2 156 osob, o nichž bylo známo, že mají zkušenosti s IFRS. Ne všichni však zaslali použitelné odpovědi. V konečném výsledku byly zpracovány názory od 426 respondentů, z toho 123 analytiků, 104 auditorů a 199 ostatních uživatelů účetních závěrek z různých zemí, z nichž pouze 41 % věří ve srovnatelnost účetních závěrek. Zbývající skupina ve srovnatelnost nevěří, případně věří s určitým omezením, jak ukazuje následující tabulka, kde je shrnuta otázka: **Věříte, že evropské účetní závěrky sestavené podle IFRS jsou srovnatelné?**

Tab. 1: Odpovědi na otázku: Věříte, že evropské účetní závěrky sestavené podle IFRS jsou srovnatelné?

	Analytici	Auditoři	Ostatní	Celkem	
Ano	42 %	45 %	39 %	176	41 %
Pouze v též zemi	13 %	11 %	14 %	55	13 %
Pouze ve stejném odvětví	15 %	19 %	23 %	84	20 %
Pouze u společností stejné velikosti	0 %	0 %	2 %	3	1 %
Pouze u společností auditované stejným auditorem	1 %	6 %	4 %	14	3 %
Ne	23 %	14 %	15 %	72	17 %
Chybí hodnocení	6 %	5 %	5 %	22	5 %

Zdroj: Cole – Branson – Breesch (2011, s. 115).

[#] Článek je zpracován jako jeden z výstupů výzkumného projektu *Rozvoj účetní a finanční teorie a její aplikace v praxi z interdisciplinárního hlediska* registrační číslo MSM 6128439903.

* Prof. Ing. Libuše Müllerová, CSc. – profesorka; Katedra finančního účetnictví a auditingu, Fakulta financí a účetnictví, Vysoká škola ekonomická v Praze, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3; <muller@vse.cz>.

Autoři zdůvodňují, proč si vybrali tyto skupiny respondentů. Auditory pro jejich profesionální úsudek, analytiku pro snadnou dostupnost odpovědí a názorů na účetní závěrku ze strany uživatelů. Třetí skupinu tvoří vlastníci, investoři, zaměstnanci, dodavatelé a ostatní věřitelé, konsultanti a konkurence. Ti používají účetní závěrku jak pro profesní, tak pro soukromé účely.

Z hlediska regionálního nejvíce respondentů bylo z Velké Británie (12 %), Belgie (9 %), Itálie (8 %), Francie (7 %), Holandska (7 %) a Švédska (6 %) z ostatních zemí EU to pak bylo 5 % a méně. Výzkum byl zahájen v listopadu 2009 a ukončen v březnu 2010.

Zajímavé je také profesní zaměření respondentů, 63 % oslovených auditorů pracuje ve velkých auditorských firmách (Big4), 79 % analytiků ve finančních institucích. Ze skupiny ostatních uživatelů používá informace z účetních závěrek 68 % k profesním účelům, 4 % privátně a 28 % jak z profesních důvodů, tak k soukromým účelům. Největší podíl v této skupině respondentů měli vlastníci a investoři (58 %). Většina z respondentů měla více jak pětileté zkušenosti s používáním účetních závěrek podle IFRS.

Z hlediska obsahového bylo zkoumáno 31 oblastí, z nichž 13 bylo vybráno jako problematických; obecně za nejproblematictější je považováno prvních pět. Jsou to

1. deriváty finančních nástrojů (a zajišťování),
2. oceňování ve fair value,
3. snížení hodnoty finančních aktiv,
4. kritický úsudek a klíčové zdroje názorů na nejistoty,
5. goodwill,
6. nehmotná aktiva,
7. podnikové kombinace a společné podnikání,
8. rezervy,
9. snížení hodnoty nefinančních aktiv,
10. rozpoznání výnosů,
11. finanční závazky a kapitálové nástroje,
12. finanční aktiva,
13. daně.

Těchto třináct problémových oblastí se nevztahuje k jasným účetním pravidlům jako je např. používání metody FIFO nebo váženého průměru u zásob. Ale IFRS obsahují uzavřené názory nebo vágní, neurčitá kritéria, která jsou otevřená k interpretaci, jako je klasifikace kursů pro zajištění rizik, zajištění reálné hodnoty, zajištění peněžních toků, nebo identifikace indikování snížení hodnoty založené na různých kritériích. U třinácti problémových oblastí tedy ponechávají mnoho prostoru pro subjektivní přístup. Pokud například není aktivní a likvidní trh pro aktiva, těžko se stanoví reálná hodnota těchto aktiv. IFRS často nabízejí jen minimum užitečných závěrů vztahujících se k identifikovaným problémovým oblastem. Závěry jsou často velmi obecné, aby dovolily uživatelům porozumět rozhodnutím provedených zpracovateli předložených závěrek. Mnoho závěrek zahrnuje například standardní pracovní postupy a jen velmi omezeně specifické informace o společnosti.

Rozdíly u názorů na srovnatelnost byly identifikovány i u respondentů v různých státech, které byly rozdělené do dvou skupin v závislosti na tom, jakým způsobem je regulováno účetní výkaznictví.

1. Skupina – dobrá srovnatelnost, komerční regulace (Dánsko, Irsko, Kypr, Malta, Nizozemí, Velká Británie).
2. Skupina – slabá srovnatelnost, vládní regulace, dominance daní (Belgie, Česká republika, Estonsko, Finsko, Francie, Itálie, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Německo, Rakousko, Řecko, Polsko, Portugalsko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko).

IASB si je tohoto problému vědoma a pokouší se redukovat některé z vnímaných problémů připravovanými návrhy, které by poskytovaly konkrétnější závěry týkající se subjektivních přístupů.

Výzkum se také zaměřil na následky způsobené relativně benevolentním IFRS 1 – první použití mezinárodních standardů účetního výkaznictví. Standard obsahoval mnoho osvobození a vůle ve zpětných úpravách a oceňovacích principech. V roce 2005 mohlo mnoho společností například použít u některých položek lokální pravidla. Od té doby tyto výjimky stále ovlivňují srovnatelnost účetních závěrek, i když názory na to se různí a nejvýznamnější dopad vnímají zejména auditoři, jak ukazuje následující tabulka.

Tab. 2: Odpovědi na otázku: *Jaký je doznívající dopad IFRS 1?*

Doznívající dopad IFRS 1	Analytici	Auditoři	Ostatní	Celkem	
Vůbec ne významný	1 %	4 %	2 %	9	2 %
Ne příliš významný	15 %	13 %	8 %	49	12 %
Neutrální	41 %	27 %	33 %	143	34 %
Významný	20 %	36 %	30 %	121	28 %
Extrémně významný	5 %	6 %	8 %	27	6 %
Chybí hodnocení	19 %	145 %	20 %	77	18 %

Zdroj: Zdroj: Cole – Branson – Breesch (2011, s. 116).

Závěr

Implementace IFRS v Evropské Unii v roce 2005 se stalo důležitým nástrojem pro presentaci konsolidovaných účetních závěrek kótovaných nebo veřejně obchodovaných evropských společností. To, že tyto společnosti používají pro sestavení účetních závěrek stejné účetní standardy, ještě neznamená, že účetní závěrky jsou naprosto srovnatelné. Je to důsledkem jak rozdílné interpretace standardů, tak různé kulturní tradice v jednotlivých státech. Srovnatelnost není jen kvalitativní charakteristikou účetních závěrek; zvyšující se počet specifických pravidel může způsobit jejich chybnou presentaci. Plné srovnatelnosti však – dle názoru autorů, kteří se opírají o rozsáhlou literaturu (43 titulů), z níž uvádíme jen některé vybrané tituly – nebude pravděpodobně nikdy dosaženo. Je to otázka budoucí diskuse, případně úkolem dalšího výzkumu zeptat se auditorů, analytiků a ostatních uživatelů jaké by navrhovali řešení v identifikovaných problémových oblastech.

Literatura

- [1] Cole, V. – Branson, J. – Breesch, D. (2011): *The Illusion of Comparable European IFRS Financial Statements, Beliefs of Auditors, Analysts and Other Users*. Accounting and Management Information Systems, 2011, roč. 10, č. 2, s. 106-134.

Iluze o srovnatelnosti

Libuše Müllerová

ABSTRAKT

Článek prezentuje výsledky výzkumu, který se zabýval srovnatelností účetních závěrek sestavených podle mezinárodních standardů účetního výkaznictví (IFRS). Závěry tohoto výzkumu, kde byli dotazováni auditoři, analytici a ostatní uživatelé účetních závěrek ukazují na několik problémových standardů. Příčinou nesrovnalosti účetních závěrek je možnost subjektivního přístupu při aplikaci těchto standardů. Autoři předpokládají, že plné srovnatelnosti účetních závěrek nebude nikdy dosaženo.

Klíčová slova: Účetní závěrky, Mezinárodní standardy účetního výkaznictví, Auditoři, Analytici, Výzkum.

Comparability Illusion

ABSTRACT

The article presents the research results which was focused on the issue of comparability of the financial statements composed according to IFRS. The conclusions of this research which interviewed auditors, analytics and the others users of financial statements indicate problems which are associated with several standards. The reason of the incomparability of financial statements rests with subjective approach while applying the standards. The authors assume that full comparability of the financial statements will never be attained.

Key words: Financial Statements, International Financial Reporting Standards, Auditors, Analytics, Science.

JEL classification: M41.